

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۴/۱۵

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی رابطه نوع بازی با رشد اجتماعی کودکان پیش دبستانی ودبستان

دلنیاساعدپناه^۱، لیلا ساعدپناه^۲، کژال ساعدپناه^۳، زهرا مرادی^۴

۱- مربی پیش دبستانی و آموزش دهنده نهضت^۱

۲- آموزگار ابتدایی^۲

۳- مربی پیش دبستانی و آموزش دهنده نهضت^۳

۴- مربی پیش دبستانی و آموزش دهنده نهضت^۴

چکیده :

ارائه تعریف جامع و مانعی از بازی که مورد تأیید همه نظریه پردازان روان شناسی باشد وجود ندارد. هر صاحب نظری بر اساس تجارب، مشاهدات، اعتقاد، نگرش و دیدگاه خود بازی را به نوعی تعریف کرده است. و هر یک از این تعاریف با برجسته نمودن جنبه ای از بازی دیدگاه خاصی را ارائه نموده است. بین تعاریفی که از بازی شده وجود اشتراک و تشابه زیادی وجود دارد. بازی فعالیتی خود جوش، ارادی و اختیاری، لذت بخش و انعطاف پذیر است، که شامل ترکیبی از فعالیت های جسمی، اشیا، نمادها و روابط بین فردی می شود. معمولاً سازمان نیافته است. و اغلب بازی برای بازی انجام می شود بدین معنی که فرآیند مهم است نه هدف. بازی مجموعه ای از حرکت ها و فعالیت های جسمی و ذهنی است که موجب شادی، سرزندگی، لذت و ارتباط با دیگران می شود

واژگان کلیدی: بازی، کودکان ، روانشناسان ، جسمی ،ذهنی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه :

بازی ، فرایندی است همراه با تحرک ، احساس آزادی در انتخاب و ادامه ، لذت بخش و بدون هدف مادی ، که در اکثر حیوانات و انسان‌ها وجود دارد. از جمله مظاهر عمده و کاملاً مشخص رشد اجتماعی و رشد ذهنی شناختی بازی است. به این معنی که کودک کیفیت و هر دو نوع رشد خود و سایر جنبه‌ها ، مخصوصاً جنبه حرکتی را در بازی‌هایش منعکس می‌کند.

شاید به همین سبب است که از قدیم گفته‌اند کودکی که خوب می‌خورد، خوب می‌خواهد و خوب بازی می‌کند یقیناً سالم است. بازی فرایندی است که تقریباً در اکثر حیوانات و در همه افراد تا پایان عمر ادامه دارد که چند و چون آن بر حسب مراحل رشد و تکامل و تحت تاثیر عوامل مختلف است بازی‌های کودکان کلاً به بازی‌های فعال یا پویا و بازی‌های منفعل یا ایستا تقسیم می‌کنند.

طراحی فضای ویژه کودکان از آن جهت اهمیت دارد که در سنین ۱ تا ۷ سالگی تخیل کودک جنبه عملی پیدا می‌کند. (ریاحی، ۱۳۷۴) در طول این سال‌ها، کودک از محیط تأثیر بیشتری می‌گیرد.

یادگیری بخش مرکزی زندگی هر فرد است، حتی زمانی که به آن فکر نمی‌کنیم هم اتفاق می‌افتد. با این تفکر که رفتار در خلأ اتفاق نمی‌افتد لذا راه‌های گوناگون رفتار، مرتبط با محیط کالبدی است، محیط‌های یادگیری

از عناصری تشکیل خواهد شد که آنها در کنار هم معنادار می‌شوند. ویژگی‌ها و کیفیت‌های هر کدام از این عناصر در شکل‌گیری رفتارهای مختلف مؤثر می‌باشد. (لطیفی، غلامرضا) در سال‌های اخیر جمعیت قابل توجه کودکان در ایران، توجه ویژه‌ای را به مسأله آموزش و پرورش موجب شده است. آموزش و پرورش گاهی به صورت مستقیم و گاه به صورت غیر مستقیم از طریق تأثیر محیط ساخته شده (فضای آموزشی) به کودک صورت می‌گیرد.

بیان مسئله :

بسیاری از روان‌شناسان عقیده دارند که فعالیتهای بدنی مخصوصاً بازی و تمرینات رشته‌های ورزشی محیط مناسبی را جهت کسب ارزشهای فرهنگی، گرایشهای مثبت فردی - عاطفی و رفتاری سنجیده فراهم می‌آورد و آنچه که از راه فعالیتهای بدنی و ورزشی آموخته می‌شود به سایر جنبه‌های زندگی نیز قابل انتقال است. زیگموند فروید بر پایه تحقیقات خود تأکید می‌کند که کودکان در بازی با ابزار احساسات ناخودآگاه و تکرار موقعیتهای اجتماعی تلاش حیرت‌آوری را به منظور تسلط بر این

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

موقعیتهای هیجانی، شرایط و محیط را تحت تسلط خود قرار دهند و یک قربانی منفعل نباشند. در حین بازی کودک یاد می گیرد که چگونه با دیگران ارتباط برقرار کند و از این طریق انواع مختلف و متنوع مهارت‌های عاطفی - اجتماعی را می آموزد. بازی در دوران کودکی یکی از ابزارهای موفقیت در قضاوت اجتماعی است ابزاری که بعدها به عنوان یک عامل بنیادی در برابر رفتار و عمل در دوران بزرگسالی در جوامع مختلف به خدمت گرفته می شود. از آنجائیکه بازی جزء وجود کودکان است و نقش بسیار سازنده ای در تکوین شخصیت کودکان دارد، می تواند یک نقطه شروع جامعه پذیری تلقی گردد. گرچه بسیاری از اولیاء و مربیان به اهمیت نمادین و سمبولیک این پدیده رفتاری آشنایی ندارند. هر روزه مشاهده می گردد که بچه ها در جنبه هایی از رشد عاطفی دچار کمبود می باشند و این خلاء عاطفی به علل و عوامل زیادی مربوط می شود که یکی از این عوامل بازی به عنوان ابزار پذیری و روح جمعی و گروهی و اجتماعی است.

اهمیت و ضرورت پژوهش :

اهمیت بازی در زندگی کودک آن چنان آشکار است که نیاز چندانی به استدلال ندارد. بازی نه تنها برای حرکت اندامهای گوناگون بدن، پرورش عضلات و صرف انرژی اضافی، که عدم مصرف آن حساسیت و عصبانیت را در پی دارد، ضروری است، بلکه یاری دهنده کودک در شناخت محیط و تسلط بر آن است. بازی، شیوه همکاری و تبادلات با دیگران و رعایت حقوق آنان را به کودک می آموزد. آن گونه رفتار اجتماعی که کودک از طریق بازی آزاد و بدون تکلف در خارج از محیط مدرسه می آموزد، بسیار فراتر از آموزشی است که از طریق تماس و بازی با کودکان دیگر در محیط مدرسه حاصل می شود. محیط خانواده بدلیل تعداد اندک کودکان همسن و محیط مدرسه، بدلیل محدودیتهای فراوان، نمی توانند این تمایل را در کودک ارضا کنند. این تحقیق رهنمودی است در جهت توجه بیشتر به بازی کودکان هم در خانه و هم در کودکان هم در مدرسه بازی با فرصتی که برای بروز بیان عواطف فراهم می کند نقش پالاینده روانی را برای کودکان دارد.

۴-۱ : اهداف تحقیق :

الف) اهداف کلی تحقیق:

بررسی رابطه نوع بازی در رشد اجتماعی کودکان پیش دبستانی

ب) اهداف فرعی تحقیق:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱- تعیین بازی و روحیه گذشت در رشد عاطفی واجتماعی کودکان

۲- تعیین بازی ودوستی در رشد عاطفی واجتماعی کودکان.

۳- تعیین بازی و روحیه همکاری در رشد عاطفی واجتماعی کودکان.

۴- تعیین بازی و آینده شغلی در رشد عاطفی واجتماعی کودکان.

۵- تعیین بازی و روحیه کمک کردن در رشد عاطفی واجتماعی کودکان.

سوالات پژوهش:

سوالات اصلی:

۱- آیا بازی باعث رشداجتماعی کودکان می شود؟

سوالات فرعی:

۱- آیا بین بازی و روحیه گذشت رابطه معناداری وجود دارد؟

۲- آیا بین بازی و دوستی کودکان رابطه معناداری وجود دارد؟

۳- آیا بین بازی و روحیه همکاری کودکان رابطه معناداری وجود دارد؟

۴- بین بازی و رشد عاطفی و اجتماعی کودکان رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه اصلی تحقیق:

بین رابطه نوع بازی ورشداجتماعی کودکان پیش دبستانی رابطه معناداری وجوددارد.

فرضیه فرعی:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱- بین بازی و کوشا و جدی بودن و عدم جدی بودن رابطه معناداری وجود دارد.

۲- بین بازی و دوستی کودکان رابطه معناداری وجود دارد.

۳- بین بازی و آینده شغلی رابطه معناداری وجود دارد.

۴- آیا بین بازی و رشد عاطفی و اجتماعی کودکان رابطه معناداری وجود دارد؟

مبانی نظری تحقیق:

مفهوم بازی

بازی عبارت است از هرگونه فعالیت جسمی یا ذهنی هدفدار که به صورت فردی یا گروهی انجام شود و موجب کسب لذت و برآورده شدن نیازهای کودک گردد. کودکان، نقاط قوت و ضعف خود از جمله تمایل به فرمان دادن یا فرمان بردن، تهاجم یا تسلیم، اجتماعی بودن یا منزوی بودن و همچنین احساسات دوستانه یا خصمانه، افسردگی یا شادی، امیال و آرزوهای خود را از طریق بازی نشان می دهند. کودکان به بازی های متفاوتی می پردازند که هر کدام از بازی ها نشان دهنده یکی از احساسات آنها می باشد. (عباسی، ۱۳۸۸، ۱۹)

کودکان برای بیان رفتارهای پرخاشگرانه خود به بازی هایی می پردازند که در آن بتوانند با حمله و تخریب پدیده های عادی و معنوی راهی برای بروز خشم خود پیدا کنند. همچنین برای بیان آرزوها و امیال خود به رویا و تخیل می پردازند و برای رسیدن به هرآنچه که آرزو دارند خود را با بازیهای تخیلی سرگرم می کنند و سرانجام برای ساخت و پیدا کردن نقش مورد علاقه خود به بازیهای تقلیدی می پردازند. در ادامه انواع بازی کودکان شرح داده می شوند. بازی فعالیتی خود جوش، ارادی و اختیاری، لذت بخش و انعطاف پذیر است، که شامل ترکیبی از فعالیت های جسمی، اشیا، نمادها و روابط بین فردی می شود. معمولاً سازمان نایافته است. و اغلب بازی برای بازی انجام می شود بدین معنی که فرآیند مهم است نه هدف. بازی مجموعه ای از حرکت ها و فعالیت های جسمی و ذهنی است که موجب شادی، سرزندگی، لذت و ارتباط با دیگران می شود. بازی کودکان را باید جدی ترین کار آنان قلمداد کرد. بازی، تلاش و فعالیت لذت بخش خوشایند و مفرحی است که برای رشد همه جانبه کودک ضروری است. کودکان خردسال نمی توانند افکار و عقاید خود را به راحتی با کلام بیان کنند، بنابراین معمولاً از طریق بازی خود را ابراز می کنند. (محمدی، ۱۳۹۵، ص ۳۵)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بازی، عبارت است از فعالیتی که بدون وجود نیروی خارجی (زور و اجبار) و کاملاً اختیاری و بدون هدف و منظور خاص انجام می‌شود، به طوری که انجام آن سبب لذت و آرامش گردد. تفاوت بازی با کار در انگیزه انجام فعالیت می‌باشد. اگر فعالیتی به منظور رسیدن به هدف خاص و مشخص دنبال شود، آن را کار می‌نامند و اگر هدف، صرفاً لذت و خوشی باشد آن فعالیت را بازی می‌نامند. پیازه، فعالیتی را بازی می‌داند که دارای هدف نباشد، اختیاری باشد، لذت‌بخش باشد، سازمان‌دهی نداشته باشد و از هرگونه کشاکش و پرخاشگری آزاد باشد.

انواع بازی :

بازی فعال یا پرانرژی:

فعالیت‌هایی مانند بالا رفتن، دویدن، خزیدن، نشستن، ایستادن، پریدن، پرتاب کردن، لگد زدن و گرفتن اشیاء برای رشد فیزیکی بدن بسیار اهمیت دارند. بازی‌های فعال و پر جنب و جوش، سبب به دست آوردن قدرت و چالاکی و ایجاد هماهنگی در حرکات می‌شوند. این بازی‌ها درست از زمان تولد کودک شروع می‌شوند. آنها بازوهایشان را می‌جنبانند، در هوا لگد می‌پرانند، دست دراز می‌کنند، غلت می‌زنند و به نظر می‌رسد که همه این فعالیت‌ها از منبع انرژی سرشار آنها سرچشمه می‌گیرد. بازی‌های پرانرژی، اغلب اولین نوع بازی‌هایی هستند که پدیدار شده و به مدت زیادی ادامه می‌یابند و در دوران بزرگسالی خود را در قالب ورزش نشان می‌دهند.

بازی مهارتی و اکتشافی:

بازی مهارتی و اکتشافی، معمولاً در حدود سه ماهگی یعنی هنگامی که کودکان به بازی با انگشتان مشغول هستند، آغاز می‌شود. این بازی برای رشد محسوس کودک در زمینه خوب حرکت کردن، هماهنگی میان حرکات چشم و دست و مانند آن ضروری است. این بازی کودک را وادار می‌کند تا در پیرامون خود جستجو کرده و از طریق حواس خود (بینایی، شنوایی، بویایی، لامسه و چشایی) ویژگی‌های محیط خود را کشف کند.

بازی تقلیدی:

کودکان، اعمالی را که بارها توسط دیگران تکرار می‌شود به ذهن می‌سپارند و سرلوحه کار خود قرار می‌دهند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

این خصوصیت در رشد اجتماعی و درک کودک بسیار مهم است. بازی تقلیدی، نشان می‌دهد که کودک کارهای گوناگون را مشاهده می‌کند، تکراری شدن آنها را تشخیص می‌دهد و نتیجه‌گیری می‌کند که این اعمال از اهمیت بسیاری برخوردارند.

بازی سازنده

بازی سازنده، به معنای ساختن اشیائی همچون برج‌های ساختگی کودکان (مانند ساختمان‌سازی) است. این بازی‌ها، سبب ایجاد مجموعه‌ای از حرکات مفید و ظریف حسی و درک پیوسته و نمادین می‌شود. در ساختن اشیاء، کودک علاوه بر اینکه باید از توانایی در دستکاری اجزاء سازنده برخوردار باشد، باید بتواند ساختمانی که در ذهن دارد، بسازد. (محمداسماعیلی (۱۳۹۳)، ص ۱۲۱)

بازی نقش (بازی تخیلی)

در بازی تخیلی، کودک چیزهایی را به موقعیت موجود اضافه می‌کند. تمایل دارد یا تصور می‌کند که برخی چیزها واقعیت دارند در حالی که واقعیت ندارند. او به عروسکش غذا می‌دهد در حالی که هیچ غذای واقعی وجود ندارد و مشخصاً عروسک نمی‌تواند چیزی بخورد.

بازی باقاعده یا حل معما:

این بازی‌ها، معمولاً در حدود چهار سالگی، یعنی هنگامی که گروه‌های کوچک کودکان فی‌البداهه گفتن قاعده‌های بازی دسته‌جمعی و اجرای آنها را آغاز می‌کنند، شروع می‌شود. بازی گروهی که به صورت مسابقه‌ای و مبارزه‌طلبی باشد، در کودکان بزرگتر و اشخاص بالغ سبب باقاعده شدن موضوعات به‌طور روزافزون و متوالی می‌شود.

ارزش بازی برای کودکان :

بازی برای کودکان ارزش‌های بسیاری دارد که می‌توان آن‌ها را به سه بخش تقسیم کرد:

۱. ارزش جسمانی
۲. ارزش عقلانی و شخصیتی
۳. ارزش اجتماعی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

ارزش جسمانی

کودک پیوسته در حال فعالیت های بدنی است که بیشتر به شکل ناهمگون و بدون برنامه ولی آزادانه انجام می شود. حرکت

های بازی ها زمینه ی رشد جسمانی کودک را در ابعاد مختلف به شرح زیر فراهم می سازند:

نرمش عضلات بزرگ و کوچک (بازی با جعبه ها و قوطی های خالی، طناب بازی، پرش از مانع، بازی رد پا...)

تقویت حواس پنجگانه (گرگم و گله می برم، دستمال پشتی، بستن چشم در فضای باز و...)

بالا بردن قدرت بدنی و تقویت عضلات (آفتاب و مهتاب، پرش از مانع، قلعه بازی، لی لی، طناب بازی و...)

تقویت سرعت عمل و تحرک بیشتر (گرگم و گله می برم، دستمال پشتی و...)

پرورش نیروی استقامت (پرش از مانع، سینه خیز، طناب بازی و...)

کمک به حرکت سریع مفاصل (طناب بازی، بازی با جعبه ها و قوطی های خالی، سینه خیز، لی لی و...)

پرورش سلسله ی اعصاب (طناب بازی، دستمال پشتی و...)

سرعت گردش خون (همه ی بازی هایی که تحرک جسمی دارند...)

تنظیم عمل دفع مواد زائد بدن (همه ی بازی هایی که تحرک جسمانی دارند...)

ارزش های عقلانی

بخش عمده ی آشنایی کودکان با جهان خارج از راه بازی انجام می شود. کودک با بازی به عمل و تجربه می پردازد، با پدیده

ها آشنا می شود، چیزهایی می سازد و مشاهده می کند و به این ترتیب قدرت انتخاب بهترین راه حل را به دست می آورد و به

شناخت دقیق تری از محیط پیرامون خود می رسد. کودک هنگام بازی، استدلال و داوری می کند، به حل مسائل می پردازد و

از فعالیت های خود نتیجه گیری می کند. این فعالیت ها او را در آینده خود باور، مستقل و در حل مشکلات توانمند می سازد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بازی فرصتی برای پرورش خلاقیت در کودک است. بازی های فردی به تقویت و گسترش قوه ی تخیل و ذهن کودک می انجامند. بازی به کودک می آموزد بردبار، مهربان با گذشت و شاد باشد. کودک در بازی یاد می گیرد فکر کند چون تنها با برنامه ریزی درست است که موفق می شود.

باشناخت محیط پیرامون، اطلاعات کودک در زمینه های گوناگون زیاد می شود، در موارد مختلف آموزش می بیند و لذت یاد گرفتن با لذت بازی در او همراه می شود. (جلالی، ۱۳۸۹، ص ۸۵)

ارزش های اجتماعی بازی

کودک به محض برخورد با کودکی دیگر، اغلب رابطه ی انسانی و دوستانه با او برقرار می کند. بازی راهی مناسب برای توجه کودک به دیگران است و ارزش های اجتماعی زیر را در بر دارد:

کودک هنگام بازی یاد می گیرد چگونه دیگران را در بازیچه ها و فعالیت های خود سهیم کند و با آن ها تعامل داشته باشد . حس همکاری و مشارکت و احترام به دیگران در او رشد می کند . پای بندی به مقررات بازی او را به پای بندی به مقررات اجتماعی عادت می دهد.

قدرت سازماندهی و مدیریت و سلسله مراتب را می آموزد . با به عهده گرفتن وظایف خاص در بازی های گروهی گام به گام پی می برد که چه نوع فعالیتی بیشتر برای او لذت بخش است و چه نقش هایی را بیشتر دوست دارد. در واقع نقش خود را در گروه و فعالیت های اجتماعی پیدا می کند. کودک در بازی ضعف ها و توانایی های خود را می شناسد . توجه به دیگران و جلب توجه دیگران به خود را می آموزد. (احدی، ۱۳۸۹، ص ۱۱۳) علایق و عواطف خود را ناخودآگاه بروز می دهد. یاد می گیرد دیگران را دوست بدارد . می آموزد که هیچ محبت و خشونت، از سوی اعضای گروه بی پاسخ نمی ماند . بازی فرصتی است برای مبارزه با اضطراب، و کودک هیجان ها، کمبودها و ترس های خود را با بازی تخلیه می کند. مثل وقتی که در قایم باشک برای یافتن دیگران به جاهای تاریک و متروک خانه سر می کشد.

بازی های نمایشی و استفاده از وسایل بازی فردی به کودکان کمک می کند احساسات خود را به روشنی بیان کنند. بازی ها با ترانه هایی که به همراه دارند و امکان تعاملی که با محیط و دیگران برای کودک به وجود می آورند، گنجینه ی واژگان کودک

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

را افزایش می دهند و در بیان مفاهیم واژه ها به آن ها کمک می کنند. بعضی بازی ها نیز سبب رشد زبانی کودک می شوند، مثل بازی معروف "اسم، فامیل". (همان، ص ۱۲۴)

عامل مؤثر در بازی

عوامل متعددی در بازی کودکان تأثیر دارد که مهمترین عوامل آن عبارتند از سن، جنس، هوش و محیط.

تأثیر سن:

کودک در هر سنی بازی خاصی را می پسندد، مثلاً طفل در همان روزهای اول علاقه به لگد زدن و حرکت دادن دستها دارد. از اینکه باد در گلو اندازد و از حنجره و دهان صدا خارج کند و لبها را به حرکت در آورد لذت می برد. کمی که بزرگتر می شود اطرافیان با او بازی می کنند و مثلاً خود را مخفی می کنند و بعد ظاهر می شوند و می گویند «دالی» و موجب شادمانی و لذت کودک را فراهم می سازند. در سالهای اولیه کودکی،

الگوی بازی کودکان نشانه تغییر رشدی آنهاست. کودک خردسال بیشتر به بازی انفرادی نیاز دارد که بعداً با بازی موازی دنبال می شود، یعنی دو کودک در کنار هم و نه با یکدیگر به بازی می پردازند. آنها ممکن است از یک وسیله نیز استفاده کنند، ولی مستقل از یکدیگر و بدون ارتباط زیاد با یکدیگر به کار و بازی بپردازند.

کودکان ۳ تا ۴ ساله، بیشتر به بازی ارتباطی می پردازند، یعنی آنها با کودکان دیگر نیز بازی می کنند و می توانند وسایل خود را تا حد معینی به دیگران بدهند و با آنها شریک شوند ولی در عین حال نمی توانند علایق فردی خود را فدای گروه کنند و به اصطلاح از گروه تبعیت کنند. از سن چهار و چهار و نیم سالگی تا شش سالگی است که کودک بیشتر و بیشتر به بازی اشتراکی روی می آورد، یعنی در موقعیتهای گروهی که هدف مشترکی را دنبال می کنند به بازی گروهی می پردازند. بهترین تقسیم بندی در این باره مربوط به ژان پیاژه می باشد. او معتقد است:

در جریان رشد سه نوع بازی مشاهده می شود که از نظر ساختار با یکدیگر متفاوتند و به ترتیب یکی پس از دیگری ظاهر می شوند.

بازیهای تمرینی (۲ - ۰ سالگی)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در بیان چگونگی بازیهای تمرینی، پیازه بازی را وسیله ای برای لذت بردن از حواس می داند، زیرا کودک

لمس کردن، چشیدن، گوش کردن، حرکت اعضای بدن و احساس کیفیت مختلف اشیا را از راه به کارگیری حواس درمی یابد و این جریان سبب لذت بردن او می گردد. کودک با استفاده از حواس، از تقلید پا فرا می گذارد، به تکرار می پردازد و حرکاتش از شکل ابتدایی آزمایش و خطا به مهارت می رسد. این حرکات تقلیدی مقدمه ای می شوند تا کودک بتواند به اعمال پیچیده تری دست بزند.

بازیهای نمادی (۵ - ۲ سالگی)

در این مرحله از بازی که از دو سالگی تا پنج سالگی ادامه می یابد، عناصر جدیدی وارد بازی کودکان می شوند. واقعیتها تغییر شکل می یابند. اشیایی که وجود ندارند به وسیله اشیای دیگر نمایش داده می شوند. از تکه چوبی اسب و با قرار دادن چند بالش در کنار هم خانه و یا باغچه ای می سازند. کودک در این مرحله به تمرین تجربیات زندگی می پردازد و آنها را به شکلهای مختلف تجربه و آزمایش می کند.

بازیهای باقاعده (۱۱ - ۷ سالگی)

در این مرحله اثرات بازی برای تمام عمر باقی می ماند و همزمان با رشد کودک و گذشت زمان به صورت کاملتری انجام می شود. بازیهای باقاعده معمولاً قواعد آنها از بزرگترها به کوچکترها یا از نسلی به نسل دیگر منتقل می شود. در بازیهای باقاعده رقابت وجود دارد و علاوه بر آن در هر بازی قراردادهایی وجود دارد که نهادی شده است و با قراردادهایی که ممکن است دائمی بوده و یا بر اساس موافقت موقتی خود بازیکنان باشد.

همان طور که ملاحظه می کنید در هر سنی کودک بازیهای خاصی را می کند و بعضی از آنها را رها می کند، مثلاً بچه های کودکان، بازی با مکعبهای چوبی را رها می کنند زیرا اشیایی از قبیل رنگ، گل رس، مداد رنگی و ... فعالیت های جالب تر و متنوع تری را به آنها عرضه می کنند. وقتی اسباب بازی ها و عروسکهای خود را نمی تواند جاندار فرض کند این بازیها نیز جذابیت خود را از دست می دهد و کم کم به سوی بازیهای مثل فوتبال، بسکتبال، شطرنج و بازیهای فکری پیچیده می رود

که نیازهای فکری، جسمی، روانی و اجتماعی را بهتر برآورده می کند. (طالبزاده (۱۳۹۵)، ص ۱۸۱)

روش اجرای پژوهش:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

روش تحقیق در پژوهش بررسی رابطه نوع بازی در رشد اجتماعی کودکان پیش دبستانی از نوع همبستگی است .

جامعه آماری پژوهش :

جامعه آماری این پژوهش ،شامل دانش آموزان پیش دبستانی دختر وپسر در حال تحصیل است .

حجم نمونه آماری :

حجم نمونه آماری در این پژوهش تعداد دانش آموزانی هستند که برای اجرای تحقیق، روی آنها تحقیق می شود است .

ابزار جمع آوری اطلاعات :

اطلاعات مورد نیاز در تحقیق حاضر از روش کتابخانه ایی و اینترنتی جمع آوری شده است .

روش تجزیه و تحلیل داده ها :

در این پژوهش در بخش آمار توصیفی و فراوانی و درصد و در بخش آمار استنباطی از روش های آلفای کرونباخ و پایایی مرکب برای محاسبه ضریب پایایی از روش همبستگی برای روایی از آزمون t برای روایی همگرا و تحلیل عامل تاییدی برای تایید عامل های پرسشنامه استفاده شده برای تحلیل اطلاعات از نرم افزار SPSS استفاده شده است. و به منظور تجزیه و تحلیل فرضیه پژوهشی از آزمون ضریب همبستگی استفاده شده است.

یافته های پژوهش:

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه نوع بازی با رشد اجتماعی کودکان پیش دبستانی صورت گرفت؛ و داده های حاصل از اجرای پیش آزمون و پس آزمون در دو گروه آزمایش و گواه با استفاده از آزمون t و به وسیله نرم افزار اسپس پی اس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در بررسی کلی، نتایج پژوهش نشان داد کودکان پیش دبستانی که به بازی های آموزشی می پردازند از رشد اجتماعی بیشتری برخوردارند. نتایج آزمون t نشان داد بین میزان رشد اجتماعی دانش آموزان دختر که در بازی های آموزشی شرکت داده شدند با میزان رشد اجتماعی دانش آموزان پسر که در بازی های آموزشی شرکت داده شدند تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین بین میانگین رشد اجتماعی دانش آموزان پسر که در بازی های آموزشی شرکت داده شدند با میزان رشد اجتماعی دانش آموزان پسر که در بازی های آموزشی شرکت داده شدند تفاوت معناداری وجود دارد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

وجود دارد ولی بین میزان تأثیر بازی آموزشی بر رشد اجتماعی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود ندارد. ولی بین میزان تأثیر بازی آموزشی بر رشد اجتماعی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود ندارد.

جدول ۱. مقایسه میانگین رشد اجتماعی دختران گروه آزمایش و گواه

گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	T محاسبه شده	ضریب اطمینان
آزمایش	۳۰	۶۲	۲/۵۵	۲/۸۹	۰/۹۹
گواه	۳۰	۵۸	۱/۶۳	۲/۸۹	۰/۹۹

همانطور که در جدول شماره ۱ مشاهده می شود تفاوت میانگین رشد اجتماعی محاسبه شده ۱۱/۸۹ از مقدار بحرانی با ضریب اطمینان ۰/۹۹ و درجه آزادی ۶۰ (۲/۶۷) بزرگتر است. بنابراین فرض صفر رد می شود و تفاوت میان دو گروه آزمایش و کنترل در رشد اجتماعی معنادار است.

جدول ۲. مقایسه میانگین رشد اجتماعی پسران گروه آزمایش و کنترل

گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	T محاسبه شده	ضریب اطمینان
آزمایش	۳۰	۶۱	۲/۷۵	۴/۲۱	۰/۹۹
گواه	۳۰	۵۷/۵	۳/۶۳	۴/۲۱	۰/۹۹

همانطور که در جدول شماره ۲ مشاهده می شود میانگین رشد اجتماعی محاسبه شده ۱۱/۱۴ از مقدار بحرانی با ضریب اطمینان ۰/۹۹ و درجه آزادی ۰۹ (۱/۰۲) بزرگتر است. بنابراین فرض صفر رد می شود بدین معنی که تفاوت میان دو گروه آزمایش و کنترل معنادار است. بنابراین براساس نتایج بدست آمده بین میانگین رشد اجتماعی دانش آموزان پسر که در بازی های آموزشی شرکت داده شدند با میزان رشد اجتماعی دانش آموزان پسر که در بازی ها شرکت داده نشدند، تفاوت معناداری وجود دارد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

جدول ۳. مقایسه میانگین رشد اجتماعی دختران و پسران گروه آزمایش و کنترل

گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	آ محاسبه شده	ضریب اطمینان
آزمایش پسر	۳۰	۶۰	۲/۵۵	۱/۴۲	۰/۹۹
آزمایش دختر	۳۰	۶۱	۲/۵۷	۱/۴۲	۰/۹۹

باتوجه به جدول شماره ۳، از آنجا که محاسبه شده ۴/۱۱ از مقدار بحرانی با ضریب اطمینان ۰/۹۹ و درجه آزادی ۰۹ (۱/۰۲) کوچکتر است، فرض صفر رد نمی شود. به عبارت دیگر بین رشد اجتماعی دو گروه دختر و پسر که در بازی های آموزشی شرکت کرده اند، تفاوت معنادار وجود ندارد.

بحث و نتیجه گیری :

رشد کودک مجموعه ای از تغییرات جسمانی، روانی، اجتماعی، شناختی، هیجانی و رفتاری است که از دوره جنینی تا سال های نوجوانی اتفاق می افتد. این تغییرات کودکان را اشخاص منحصر به فردی می سازد. به صورت کلی رشد بشر، فرآیندی بی پایان در زندگی است. بنابراین در مطالعات مربوط به رشد کودک نباید فراموش کنیم که دوره زمانی جنینی تا نوجوانی مجزا از بقیه دوران رشد انسان نیست. روابط اجتماعی هنگام تولد آغاز می شود و در تعاملات روزانه بین نوزاد، والدین و پرستار بارز است. کودکان موجودات اجتماعی مجهز به مجموعه ای از رفتارهایی هستند که برای شروع و تسهیل تعاملات اجتماعی اهمیت دارند (موریسون ۲۰۱۹؛ به نقل از جعفری، ۱۳۹۴). رشد اجتماعی تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله، خانواده، مدرسه، گروه دوستان، تلویزیون، جنسیت و نژاد، وضعیت اجتماعی-اقتصادی و فعالیت های حرکتی قرار دارد که نوع و چگونگی وضعیت آنها ممکن است سبب تسریع رشد اجتماعی یا برعکس کندی آن شود (پاین، به نقل از آقاپور، جمشیدی ها و فرخی، ۱۳۸۴). یکی از معضلات امروز جامعه بشری عدم تحرک کافی و ضعف روابط اجتماعی است که خلاف فطرت وجود هر انسانی است (ماسن، ترجمه یاسائی، ۱۳۹۲). با توجه به نظریه های متخصصان رشد و تحول و نتایج پژوهش های انجام شده در مورد نقش حرکت و فعالیت های حرکتی در رشد یکپارچه انسان، به نظر میرسد استفاده صحیح از برنامه های حرکتی مناسب با ویژگی های ساختاری و روانشناسی انسان، به ویژه

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در دوره کودکی و نوجوانی، ضمن تأمین سلامت جسم و روان، فرد را برای زندگی در محیط اجتماعی آماده می سازد (بلوچی، ۱۳۹۲)

ز جمله این مهارت های حرکتی برای کودکان و نوجوانان، بازی است. بازی فرآیندی چندبعدی که در خدمت تکامل و رشد کودک است و می تواند راهی جهت تخلیه انرژی های درونی کودک باشد و راه را برای یادگیری او هموارتر سازد؛ و منجر به رشد اجتماعی و بهبود مهارت های ارتباطی کودک شود (جعفری و جعفری، ۱۳۹۹). یکی از انواع بازی، بازی های آموزشی است. کودکان در طی بازی ها-بویژه بازی های آموزشی-به مفاهیم ذهنی جدیدی دسترسی پیدا می کنند و مهارت های بیشتر و بهتری را کسب می کنند. آنها به کمک بازی با رنگ های مختلف، اشکال گوناگون و جهت های متفاوت آشنا می شوند و تجارب ارزنده ای را به دست می آورند؛ در حین بازی نیز مطالب آموختنی بدون فشار و با میل و رغبت فرا گرفته می شود.

منابع :

۱- جلالی، مهدی، (۱۳۸۹)، روان شناسی کودک، تهران، انتشارات دانشگاه علمی - کاربردی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۲: احمدوند، محمدعلی (۱۳۹۲)، روان شناسی بازی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران

۳: احدی، حسن و خوئینی، فاطمه (۱۳۸۹) سبکهای تفکر، هیجان طلبی، پیشرفت تحصیلی، فصلنامه اندیشه های تازه در علوم تربیتی

۴: طالبزاده نوبریان، محسن (۱۳۹۵) تعلیم و تربیت کودک، تهران، انتشارات دانشگاه جامع علمی و کاربردی.

۵: طباطبائیان، مریم؛ عباس عزیزاده، رضا؛ کلائی، ساناز و فیاض، ریما (۱۳۹۱). بررسی ویژگی های محیطی مؤثر بر خلاقیت کودک در مراکز کودک، فصلنامه باغ نظر

۶: عباسی، غلامعباس (۱۳۸۸)، رابطه بازیهای رایانه ای با سلامت روان نوجوانان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

۷: محمداسماعیل، الهه (۱۳۹۳). بازی درمانی، نظریه ها، روش ها و کاربردهای بالینی، تهران، انتشارات دانژه.

۸: محمدی، سعید (۱۳۹۵)، اثربخشی بازی درمانی مبتنی بر رویکرد گشتالت بر اضطراب و پرخاشگری کودکان مبتلا به اختلال نارسایی توجه/ بیش فعالی، پایاننامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.